

Nr 59

Jordbruksutskottets betänkande i anledning av motion om vidgat medinflytande i vissa ärenden enligt miljölagstiftningen.

Motionen

I motionen 1972:559 av herr Norrby i Åkersberga m. fl. (fp) har hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t anholder om utredning och förslag om vidgning av sakägarbegreppet i och nya former för handläggning av ärenden enligt miljölagstiftningen så att alla som berörs i avsevärd mån av ett ärende får ökade möjligheter att påverka handläggning och beslut.

Remissyttrandena

Utskottet har inhämtat yttranden över motionen från statens naturvårdsverk, koncessionsnämnden för miljöskydd, länsstyrelserna i Uppsala, Jönköpings, Göteborgs och Bohus samt Västerbottens län ävensom från Svenska kommunförbundet. Se bilaga till detta betänkande.

I ärendet har inkommit en skrift från stadsmiljögruppen i Stockholm. Stadsmiljögruppen tillstyrker motionen med den kompletteringen att en fixerad tidsgräns bör anges inom vilken utredningen i frågan skall vara klar.

Utskottet

I motionen 1972:559 anføres att de enskilda människornas engagemang i miljödebatten tagit sig allt starkare uttryck, likaså viljan att påverka samhällets utveckling. Aktionsgrupper, byalag, miljögrupper m. m. har bildats, som i debatter och vid kontakter med myndigheter har möjlighet att föra fram medlemmarnas synpunkter på aktuella ärenden. När det gäller den formella ärendebehandlingen ställs emellertid enskilda människor eller grupper av människor enligt motionärerna i ett avsevärt sämre läge, enär kretsen av sakägare begränsas till i huvudsak dem som har ekonomiska intressen att bevaka, framför allt i egenskap av fastighetsägare, byggherre eller företagsägare. Rådande förhållanden upplevs enligt motionärerna som att samhället favoriserar vissa intressenter. Motionärerna framhåller att angivna förhållande måste rättas till om samhällets miljövårdssträvanden och ambition att fördjupa miljödebatten skall vinna respekt. Motionen utmynnar i en hemställan om utredning och förslag om en vidgning av sakägarbegreppet och nya former för information, samråd, sakkunnigbiträde och överprövning i samband med handläggningen av ärenden enligt miljölagstiftningen.

Ingen av de i ärendet hörda remissinstanserna tillstyrker bifall till motionen. Koncessionsnämnden erinrar dock om att nämnden i yttrande till jordbruksdepartementet i fråga om ideella organisationers och sammanslutningars rätt att föra talan mot nämndens beslut föreslagit viss uppmjukning av jordbruksdepartementets hittillsvarande praxis så att det bl. a. skulle bli lättare för ideella organisationer med väsentligt intresse av miljöskyddsärenden att fullfölja talan mot nämndens beslut. En sådan ändring av praxis är enligt nämndens mening tillfyllest för att på denna punkt tillgodose syftet med motionen. Statens naturvårdsverk anför i sitt remissyttrande att den av koncessionsnämnden sålunda väckt frågan bör närmare utredas. En sådan utredning borde i första hand ta sikte på kommunernas rätt att föra talan.

I vad gäller det i motionen framförda önskemålet om nya former för information och samråd anser koncessionsnämnden att något behov av ändrade regler inte föreligger. Enligt nämndens mening är informationsbehovet väl tillgodosett i miljöskyddslagen. Även de i ärendet hörda länsstyrelserna ger uttryck för uppfattningen att, även om erfarenheterna av den gällande miljöskyddslagstiftningen inte hunnit bli särskilt stora, de nuvarande handlägningsformerna får sägas ha fungerat tillfredsställande. I vart fall finner man inte att erfarenheterna utgör tillräcklig anledning att nu tillsätta en särskild utredning med syfte att föreslå andra handlägningsformer. Några av remissinstanserna påpekar också det nära sambandet mellan miljöskyddsfrågor och byggfrågor och anser att det finns anledning att avvakta bygglagutredningens arbete.

Utskottet får för egen del inledningsvis erinra om att frågan om besvärsmått för organisationer var föremål för prövning i samband med årets granskning i konstitutionsutskottet av statsrådets ämbetsutövning och regeringsärendenas handläggning. Konstitutionsutskottet hade ansett det vara av särskilt intresse att studera Kungl. Maj:ts praxis i sådana fall, där besvär anförs i ärenden enligt främst miljöskyddslagen. Resultatet av undersökningen redovisades i en inom utskottskansliet upprättad promemoria (KU 1972: 26, bil. 6). De uppgifter som däri lämnades om vilka regler som gäller beträffande det s. k. sakägarbegreppet och rätten att anföra besvär föranledde inte något särskilt uttalande vare sig från konstitutionsutskottets eller riksdagens sida. Jordbruksutskottet finner med hänsyn härtill motionen 1972:559 inte påkalla någon särskild åtgärd såvitt avser frågan om rätt för ideella organisationer att föra talan i ärenden enligt miljöskyddslagen.

I vad gäller själva sakägarbegreppet enligt miljöskyddslagstiftningen ger enligt utskottets mening motionärerna nuvarande rättsregler en alltför snäv tolkning. Utskottet vill erinra om de uttalanden rörande ifrågavarande begrepp som gjordes i samband med miljöskyddslagens tillkomst. Immissionssakkunniga hade sålunda i det betänkande som delvis låg till grund för lagförslaget i propositionen 1969:28 föreslagit att som sakägare på grund av immission skulle räknas ägare till fast egendom, som kan utsättas för olägenhet genom immissionen, samt innehavare av nyttjanderätt eller annan särskild rätt i den mån hans rätt berörs. Lika tidigare

borde krävas att vederbörande hade viss rättslig anknytning till den fasta egendom som träffades av immissionens verkningar. Preciseringen av sakägarbegreppet hade i de sakkunnigas förslag kommit till direkt uttryck i lagtexten. I remissen till lagrådet redovisade dock departementschefen den principiella inställningen att man om möjligt borde undvika att i lagtexten ange vem som var att anse som sakägare. Med de sakkunnigas uppläggning skulle enligt departementschefens mening en begränsad grupp få en alltför gynnad ställning i förhållande till övriga som utsätts för olägenheter genom störningarna. Vidare skulle svåra gränsdragningsproblem uppstå särskilt i ersättningsfrågor. Departementschefen avstyrkte därför den av immissionssakkunniga föreslagna begränsningen av sakägarbegreppet. Den omständigheten att lagen inte skulle komma att innehålla någon uttrycklig bestämning av sakägarbegreppet betydde enligt departementschefen inte att sakägarkretsen var utan begränsning. Sålunda borde t. ex. intrång i allemansrätt inte grunda talerätt. Kretsen av sakägare ansågs få bestämmas närmare i rättstillämpningen. Därvid borde de principer som tillämpades inom vattenrättskipningen kunna ge viss ledning, ansåg departementschefen. Lagrådet kunde dock inte dela denna mening. I lagrådets yttrande i anslutning till 30 § lagförslaget erinrade lagrådet om att sakägare vid vattenförorening och därmed eventuellt ersättningsberättigad enligt vattenlagen var bara den som hade en låt vara svagt utbildad rätt till fast egendom. Det teoretiskt grundade motivet för att bestämma sakägarbegreppet på sätt som skett i vattendomstolarnas praxis bortföll enligt lagrådets uppfattning när man -- såsom på goda grunder skedde enligt ifrågavarande lagförslag -- släppte vattenlagens anknytning till fast egendom på sakägarsidan. Enligt lagrådets mening fanns ej heller sakliga skäl att sakägarbegreppet vid tillämpningen av den nya lagen borde begränsas så snävt som enligt vattendomstolarnas praxis. Detta ansåg lagrådet enklast kunna beläggas med några exempel, där enligt nämnda praxis något skadestånd ej skulle utgå. Så var fallet om fisken i en sjö till följd av förorening erhåller för hög halt av kvicksilver och en person, som brukar köpa fisk av fiskerättsinnehavaren, förgiftas och blir sjuk. Ett ersättningskrav enligt miljöskyddslagen från denna persons sida mot den industrianläggning som orsakat föroreningen syntes lagrådet i och för sig fullt motiverat. Detsamma gällde människor som har sin arbetsplats i närheten av en anläggning och utsätts för olägenhet genom luftförorening eller buller därifrån. Inte heller ansågs det finnas skäl att vägra ersättning enligt lagen åt en person som skadas av sprängsten när han passerar en fastighet där sprängningsarbeten utförs. Rätt till ersättning borde också tillkomma ägaren av en båt som tillfälligt passerar en plats där avloppsledningen från en industri mynnar ut, om genom olyckshändelse i driften t. ex. tjockolja kommer ut och fläckar ned båten. Det sakägarbegrepp som antytts av departementschefen var alltså enligt lagrådets mening för snävt begränsat. Lagrådet ansåg fastmera att -- i överensstämmelse med vad lagtexten gav vid handen -- envar som tillfogas skada eller utsätts för olägenhet genom miljöfarlig verksamhet borde betraktas som sakägare. I propositionen

1969:28 anslöt sig departementschefen till vad lagrådet anfört under 30 § om sakägarbegreppet. Uttalandena föranledde ingen erinran från riksdagens sida. Som tredje lagutskottet framhöll (3LU 1969:37) är sakägar-kretsen enligt miljöskyddslagen alltså mycket vid. I princip begränsas den endast av kravet på orsakssamband mellan den miljöfarliga verksamheten och skadan (olägenheten) enligt de särskilda bedömningsgrunder som utbildat sig härom. Mot bakgrund av det anförda finner utskottet inte tillräckliga skäl förorda någon riksdagens åtgärd i anledning av motionsyrkandet om utvidgning av sakägarbegreppet enligt miljölagstiftningen.

Ej heller finner utskottet att det finns anledning att nu tillsätta en särskild utredning med syfte att föreslå nya former för handläggningen av miljöskyddsärenden. Som länsstyrelserna i Göteborgs och Bohus län och i Västerbottens län framhåller hänger ifrågavarande spörsmål bl. a. nära samman med de frågor som undersöks inom den pågående bygglagutredningen.

Under hänvisning till vad i det föregående anförts hemställer utskottet att riksdagen lämnar motionen 1972:559 utan åtgärd.

Stockholm den 28 november 1972

På jordbruksutskottets vägnar

NILS G. HANSSON

Närvarande: herrar Hansson i Skegrie (c), Persson i Skänninge (s), Johanson i Västervik (c), Hedström (s), Jonasson (c), Magnusson i Grebbestad (s), fru Anér (fp), herr Augustsson (s), fru Lindberg (s), herrar Krönmark (m)*, Takman (vpk), Johansson i Holmgården (c), fru Theorin (s), herrar Leuchovius (m) och Strömberg (fp)*.

* Fj närvarande vid betänkandets justering.

Yttranden över motionen 1972:559**Statens naturvårdsverk (4.5.1972)**

Naturvårdsverket anför i huvudsak följande.

Frågan om sakägarbegreppet i byggnads- och miljöskyddslagstiftningen och formerna för handläggning av ärenden enligt denna lagstiftning bör enligt statens naturvårdsverks mening inte behandlas isolerade utan måste ses i ett vidare sammanhang. Härvid bör beaktas sakägarbegreppets tolkning inom såväl det förvaltningsrättsliga området i allmänhet och på närliggande specialområden som på det judiciella planet.

Som framhållits i motionen är praxis för närvarande restriktiv när det gäller ideella intresseföreningars talerätt och besvärsrätt. Verket vill emellertid framhålla att rättsläget som är förhållandevis oklart synes vara under utveckling mot ett större beaktande av sådana organisationers intresse av att få göra sin röst hörd. Detta framgår bl. a. av ett yttrande, som koncessionsnämnden för miljöskydd 23.2.1972 avgett till jordbruksdepartementet över ideella organisationers och sammanslutningars rätt att föra talan mot nämndens beslut. I detta yttrande lämnas redogörelse för dels rätten för en sammanslutning av typen ideell förening att föra talan mot förvaltningsbeslut som anses strida mot medlemmarnas intressen, dels samma subjekts rätt att föra talan i judiciella sammanhang och då främst vid vattenrättskipningen. Av yttrandet framgår att någon gemensam handlingslinje i förvaltningsärenden för olika departement inte kunnat utläsas samt att jordbruksdepartementets hittillsvarande praxis bedöms ha varit förhållandevis restriktiv. Denna praxis sägs innebära ett fullföljande av de riktlinjer som av gammalt präglat vattenlagstiftningen. Koncessionsnämnden har emellertid funnit skäl att ifrågasätta om hittillsvarande restriktiva praxis i fråga om ideella sammanslutningars besvärsrätt i miljöärenden verkligen bör bibehållas oförändrad. Nämnden har vidare berört frågan om inte kommun borde tillerkännas rätt att som sakägare föra talan mot koncessionsnämndens beslut också i andra fall än när kommunen innehar fast egendom, som berörs av ett sökt företag.

Frågan om kommuns rätt att föra talan förtjänar särskild uppmärksamhet. Denna fråga berörs bl. a. i Strömberg, Allmän förvaltningsrätt (4:e uppl., 1969, s. 170). Kommun kan vara berörd på samma sätt som en enskild person, t. ex. om beslutet angår en av kommunen ägd fastighet. Men härutöver kan även tänkas att beslutet berör ett "specifikt kommunalt intresse". Som exempel på sådant nämns beslut som indirekt medför utgifter eller inkomstbortfall för en kommun samt det fall att beslutet berör viktiga lokala intressen, som kommunen representerar.

Kommuns besvärsrätt i naturvårdsärenden behandlas i Jonzon-Delin, Naturvårdslagen (s. 211). Där nämns ett fall, i vilket en kommuns byggnads- och kommunalnämnder gemensamt med framgång besvärat sig över ett meddelat tillstånd till grustäkt. Härtil kan fogas att Kungl. Maj:t enligt beslut 25.9.1970, dnr Jo 857/70 till prövning upptog en besvärstalan av byggnadsnämnden i Bollnäs stad "i egenskap av stadens naturvårdsorgan". Talan gällde ett beslut av länsstyrelsen i ett ärende om föreläggande att ta bort byggnad. I förarbetena till miljöskyddslagen har man däremot förutsatt att kommun enligt naturvårdslagen ej hade annan besvärsrätt än den som tillkom part (3LU 1969:37 s. 151 f.; jfr Jonzon-Delin, aa, s. 211 not 9).

Som framgår av det anförda är kommuns besvärsrätt i såväl förvalt-

ningsärenden i allmänhet som i naturvårdsärenden vagt utformad, och en närmare precisering framstår enligt verkets mening som önskvärd.

Under hänvisning till vad koncessionsnämnden i sitt yttrande till jordbruksdepartementet anfört om önskvärdheten av en vidgning av sakägarbegreppet tillstyrker naturvårdsverket en närmare utredning i frågan. Enligt verkets mening bör utredningen i första hand ta sikte på kommunernas rätt att föra talan. Utredningsuppdraget synes även böra omfatta frågan om en vidgad krets av remissinstanser enligt miljöskyddslagstiftningen.

Koncessionsnämnden för miljöskydd (27.4.1972)

Koncessionsnämnden avstyrker bifall till motionen och anför.

Såvitt angår enskilda personers möjligheter att göra sig hörda i ärenden om miljöfarlig verksamhet, innebar miljöskyddslagens ikraftträdande å ena sidan en utvidgning av sakägarbegreppet jämfört med tidigare förhållanden, å andra sidan en viss försämring av sakägarnas faktiska ställning genom att miljöskyddslagen för det administrativa förfarandet saknar motsvarighet till vattenlagens rättegångskostnadsregler.

Sakägarbegreppet och talerätten har närmare behandlats i koncessionsnämndens remissyttrande till jordbruksdepartementet 23.2.1972 över ideella organisationers och sammanslutningars rätt att föra talan mot nämndens beslut. Som därav framgår, möter det inga hinder för enskilda personer eller organisationer, vare sig de formellt är sakägare eller inte, att framföra sina synpunkter till koncessionsnämnden. Erinringar kan framföras skriftligen genom inlagor till nämndens kansli, men de kan också göras muntligen vid det sammanträde som i alla ärenden med meningsmotsättningar av någon betydelse hålles i den av det sökta företaget berörda orten. Koncessionsnämnden ställer sig därför helt oförstående till uppgiften i motionen att det förelegat svårigheter för föreningen "Rädda våra vatten" att vid nämndens handläggning framföra opinionskrav mot utbyggnaden av Hylte bruk vid Nissan. Vid nämndens sammanträde i detta ärende var sagda förening representerad. Föreningen hade därvid full frihet att utveckla sina ståndpunkter, vilken möjlighet också utnyttjades.

I fråga om rätten att besvärsvägen föra miljöskyddsärenden vidare till Kungl. Maj:t är, som framgår av ovannämnda yttrande till jordbruksdepartementet, praxis för närvarande vacklande. I yttrandet föreslås viss uppmjukning av jordbruksdepartementets hittillsvarande praxis, så att det bl. a. skall bli lättare för ideella organisationer med väsentligt intresse av dylika ärenden att fullfölja talan mot nämndens beslut. Enligt nämndens mening är en sådan ändring av praxis tillfyllest för att på denna punkt tillgodose syftet med motionen.

I anledning av det i motionen framförda önskemålet om nya former för information och samråd kan nämnas att koncessionsnämnden i ortstidningarna inför kungörelser om alla inkomna ansökningar, om utsatta sammanträden med parterna och om meddelade beslut. Den första kungörelsen i ärendet innehåller en tämligen utförlig redogörelse för det sökta företaget. Handlingarna i ärendet hålles tillgängliga hos särskild aktförvarare i orten, vars namn och adress framgår av kungörelsen. Samråd sker alltid med olika berörda statliga och kommunala myndigheter, i första hand genom remissförfarande men i stor utsträckning också genom att myndigheterna är representerade vid partssammanträdena. — Enligt nämndens mening är informationsbehovet väl tillgodosett i miljöskyddslagen, inte minst därigenom att miljöärendena brukar

tilldraga sig stor uppmärksamhet i den lokala nyhetsförmedlingen. Något behov av ändrade regler på denna punkt torde därför inte föreligga. Inte heller synes det vara befogat att införa nya former för samråd i dessa ärenden. Ett muntligt samrådsförfarande vid sidan om de offentliga sammanträdena med parterna bör avvisas redan av det skälet att det lätt skulle kunna ge upphov till misstanke om att hänsyn togs till upplysningar från ena eller andra sidan som motsidan inte haft tillfälle att bemöta.

I motionen föreslås också att nya former skall utvecklas för "sakkunnigbiträde". Om därmed avses att införa möjlighet för koncessionsnämnden att anlita särskild sakkunnig för utredning av viss fråga, kan hänvisas till 14 § fjärde stycket miljöskyddslagen, varav framgår att sådan möjlighet redan föreligger. Avses i stället att införa rätt för sakägarsidan att på sökandens bekostnad anlita juridisk och /eller teknisk sakkunskap, rör förslaget den vid miljöskyddslagens tillkomst utförligt behandlade frågan om sakägarnas rätt till ersättning för rättegångskostnader i miljöärendena. Det synes ännu vara för tidigt att på denna punkt genomföra någon ändring i lagen, utan frågan därom bör anstå till dess en allmän översyn blir aktuell när ytterligare några års erfarenhet av lagen föreligger.

Länsstyrelsen i Uppsala län (24.5.1972)

Länsstyrelsen anför.

Vad avser en vidgning av sakägarbegreppet i byggnadslagstiftningens mening hänvisas till civilutskottets betänkande CU 1972:20. Utskottet anför bl. a. med hänsyn till vad som yttrats från statens planverk att "behovet att vidga insynen i planeringen bör uppmärksammas. Även den pågående bygglagutredningen bör komma att ta ställning till denna fråga."

Beträffande miljöskyddslagstiftningen kan möjligheterna för enskilda eller intresseföreningar att hävda sina intressen sägas vara goda. Till sakägare räknas här i princip var och en som tillfogas skada eller utsätts för olägenhet genom miljöfarlig verksamhet. För att exempelvis ersättning skall utgå måste det dock finnas ett orsakssammanhang mellan verksamhet och skada. Det är fastighetsdomstolarna som handlägger frågor om ersättning. En förutsättning för att den enskildes rätt skall beaktas i samband med tillståndsprövningen är emellertid att vederbörande uppmärksammar den kungörelse som förekommer i dagspressen och inom angiven tid till myndigheten anmäler sina yrkanden. Länsstyrelsen saknar här anledning att närmare gå in på de regler som gäller vid koncessionsnämndens behandling av tillståndsärenden men lagens regler om offentlighet, krav på sammanträde med parterna etc. ger här den enskilde möjlighet att följa ärendet och bevaka sina intressen. Det kan också tilläggas att besvärsmått över koncessionsnämndens beslut tillkommer naturvårdsverket samt enskilda sakägare.

I ärenden av mindre principiell natur kan dispens från skyldighet att söka tillstånd ges av statens naturvårdsverk eller i vissa fall länsstyrelsen. Sett från den enskildes synpunkt är förfarandet med kungörelse, beredning och beslut i princip detsamma som vid koncessionsnämndens prövning. Till skillnad från ett tillstånd kan dispensbeslut inte överklagas. Uppstår olägenhet kan emellertid lagens tillsynsbestämmelser när som helst göras tillämpliga eftersom ett formellt tillstånd inte lämnats. Frågan om vidgade möjligheter för den enskilde att tillvarata sina intressen i samband med miljöskyddslagens tillämpning synes mot ovanstående

bakgrund kunna begränsas till de principer som gäller för dispensärenden. Det kan här möjligen ifrågasättas om avsaknaden av besvärsmått till fullo uppvägs av tillsynsbestämmelserna i de fall villkoren i ett dispensbeslut inte tillfredsställer den enskilde. Vidare synes reglerna för avslag närmare kunna preciseras med hjälp av praxis (MK 22 §). Lagen ger här ringa vägledning för vilka ärenden som är att anse av sådan principiell vikt att tillstånd i stället bör sökas hos koncessionsnämnden. För den enskilde har denna fråga betydelse med tanke på besvärsmått.

Länsstyrelsen i Jönköpings län (17.5.1972)

Länsstyrelsen framhåller att rika möjligheter finns att inom ramen för gällande författningar och rådande beslutsordning i ökad utsträckning beakta de i motionen framförda synpunkterna. Då dessutom bygglagutredningen enligt givna direktiv har att beakta den aktualiserade frågan finner länsstyrelsen ej skäl förordna särskild utredning och förslag enligt motionen. Länsstyrelsen anför därutöver.

Allmänhetens intresse för den fysiska miljön har på senare tid ökat påtagligt både vad gäller naturen som rekreationsskälla och den urbana miljön som yttre ram för boende, arbete och socialt liv. De mest påtagliga uttrycken härför är som nämnts i motionen det ökande antalet aktionsgrupper, byalag, miljögrupper o. dyl. och deras verksamhet. Hur många människor dessa totalt representerar torde för närvarande vara svårt att fastställa. Vissa erfarenheter tyder på att en stor andel av befolkningen saknar något mer aktivt intresse för den fysiska planeringen även i de fall denna har påtagliga konsekvenser för miljön. Förklaringen härtil kan vara dels att många saknar de kunskaper och erfarenheter, som krävs för att analysera innebörden av olika planer och åtgärder, som påverkar miljön, dels att den fysiska miljön ej upplevs som speciellt väsentlig i jämförelse med andra förhållanden av betydelse för trivsel och välbefinnande, t. ex. sociala förhållanden och ekonomiska villkor. Å andra sidan har på flera håll med positiva erfarenheter bedrivits försöksverksamhet, där allmänhet och intressegrupper i väsentligt större utsträckning än normalt beretts tillfälle deltaga aktivt i planeringsarbetet. Oavsett hur utbrett intresset är, kommer det högst sannolikt att successivt växa som en följd av aktionsgruppernas verksamhet och en fortsatt vidgad allmän information i samhällsplaneringsfrågor.

Ett sådant ökat allmänt intresse för samhällsplaneringen bör i princip hälsas med tillfredsställelse. Planeringens huvudmål kan ju sägas vara att förändra samhället på ett sätt, som av de flesta upplevs som en förbättring. I ett demokratiskt samhälle uttrycker normalt den enskilde sin mening härom genom politiskt valda förtroendemän. Dessa har emellertid ibland ganska oklara föreställningar om sina väljares önskemål i fråga om den fysiska miljöns utformning. Myndighetsbeslut i plan- och miljöärenden är bl. a. av den anledningen ej alltid representativa för medborgarnas uppfattning. Under sådana omständigheter torde åtgärder i avsikt att förbättra samspelet mellan allmänhet, politiska organ och samhällsplanerande instanser fylla ett klart behov. Det bör emellertid betonas, att sådana åtgärder ej bör avse att ersätta den reguljära beslutsordningen med någon slags direktdemokrati. Ur denna synpunkt finns anledning att skilja på begreppen medborgarinsyn och medinflytande.

Mot en vidgning av medborgarnas faktiska insyn i planeringsarbetet synes i huvudsak intet vara att erinra. Den livligare offentliga debatt, som

naturligt följer av ökad insyn, skulle stärka intresset för planeringsfrågorna och även ge fackmännen värdefulla impulser och upplysningar, som det oftast är förenat med väsentliga svårigheter och kostnader att erhålla på annat sätt. Det kan dessutom anses vara ett legitimt krav från den enskilde att ha reella möjligheter till information om pågående planeringsverksamhet. Inget i nuvarande byggnads- och miljölagstiftning hindrar heller sådan insyn. Den offentliga administrationens storlek och organisation inrymmer emellertid stora svårigheter för gemene man att erhålla de upplysningar han är betjänt av. I detta sammanhang bör framhållas, att den kungörelse av miljöskyddsärenden, som skall införas i ortens tidningar, ofta ej observeras av sakägare. I ett flertal fall har sakägare framfört klagomål över utförda anläggningar. Det har härvid visat sig, att sakägarna varit helt ovetande om att ansökningarna varit kungjorda och anläggningarna behandlade enligt miljöskyddslagen.

För att den formellt rådande offentligheten av envar skall upplevas som en praktisk verklighet krävs utan tvekan aktiva insatser från de planerande myndigheternas sida av helt annan omfattning än hittills varit brukligt. Statens planverk har under senare år intresserat sig för detta problem. I skrivelse den 3 maj 1971 till landets byggnadsnämnder anför verket beträffande medborgarinsyn i bebyggelseplaneringen: "I december 1969 riktade planverket i en skrivelse till byggnadsnämnderna uppmärksamheten på behovet av att vidga insynen i planeringen. Skrivelsen fick ett välvilligt mottagande i kommunerna. Meddelanden om nya kommunala åtgärder i syfte att vidga insynen har i stort antal nått planverket. För att lättare kunna följa kommunernas verksamhet i detta hänseende tillsattess våren 1970 en särskild arbetsgrupp inom verket. I en promemoria har gruppen redovisat sina erfarenheter. För det fortsatta arbetet inom verket med denna fråga är givetvis även i fortsättningen meddelanden från kommunerna om åtgärder i syfte att öka medborgarinsynen i planeringen av stort värde."

Enligt sekretesslagens 8 § finns möjlighet för kommun att i viss utsträckning sekretessbelägga handlingar i stadsplaneärenden. Avsikten med denna bestämmelse var ursprungligen att förhindra skadlig markvärdesstegring. Att döma av de överväganden och diskussioner, som föregått offentlighetskommitténs arbete, anses allmänt tillräckligt starka skäl för att bibehålla plansekretessen ej längre föreligga. Frågan är emellertid för närvarande föremål för fortsatt utredning av offentlighets- och sekretesslagstiftningskommittén och kommer också enligt givna direktiv att beaktas av bygglagutredningen. Någon ytterligare utredning av denna fråga torde därför ej erfordras.

Frågan om ett ökat medinflytande i beslut rörande planeringen är ett betydligt svårare spørsmål. Det är uppenbart, att många sådana beslut berör enskilda och sammanslutningar, som ej har formell rätt att föra talan, samt att dessa har ett i och för sig förståeligt krav att i ökad utsträckning påverka besluten. Å andra sidan torde ibland intressenter av den typ som exemplifieras i motionen vara att betrakta som sakägare i lagens mening. Frågan har närmare diskuterats av besvärssakkunniga som i sitt slutbetänkande (SOU 1964:27) bl. a. lämnat uppgifter och synpunkter med följande huvudsakliga innebörd:

Talerätt tillkommer inte blott den, vars privaträttsliga eller medborgerska rättigheter saken rör, utan även den, som har intresse i saken av annan natur, men regelmässigt krävs, att intresset skall vara väsentligt och erkänt eller eljest beaktat av den lagstiftning eller sedvanerätt, om vars tillämpning fråga är. Den närmare avgränsningen av saklegitimationen i förvaltningsförfarandet framgår bäst av praxis i besvärsrättsfrågor. Besvärsrätten bör förbehållas dem som kan åberopa av beslutet berörda

intressen, vilka tillika är möjliga att beakta vid sakens prövning, låt vara att bedömningen härav sker vidsynt och under hänsynstagande till skilda intressen. Avgörandet av vilka intressen som kan och bör beaktas i ärenden kan stundom vara vanskligt. Intressen förekommer, vilka visserligen i och för sig kan beaktas inom ramen för myndighetens prövningskompetens men likväl ej bör medföra besvärsmätt. Här avses sådana ofta förhållandevis mindre tungt vägande, känslomässigt betingade intressen, såsom trivsel och bekvämlighet. Tillräckliga skäl torde i regel ej föreligga att bereda dylika intressen rättsordningens skydd medelst besvärsmätt. En särskild fråga är, i vad mån besvärsmätt bör tillerkännas ideell organisation för överklagande av beslut, som förfördelar de ideella intressen, som organisationen företräder. Svaret på frågan bör vara beroende av den styrka, med vilken de ideella intressena i fråga gör sig gällande i ärendet. Besvärsmätt torde sålunda inte böra tillkomma ideell organisation, vars intressen är av mer perifer natur vid ärendets prövning. I övrigt synes emellertid naturligt och ändamålsenligt att ideell organisation tillåtes föra talan i förvaltningsförfarandet till främjande av sina syften. Härvid förutsättes, att organisationen erhållit en allmänt erkänd ställning att företräda det intresse, varom fråga är.

Även när det gäller dem, som ej kan betraktas som sakägare, erbjuder gällande lagstiftning och rådande beslutsordning åtskilliga möjligheter att tillgodose de aktuella önskemålen. I 14 § byggnadsstadgan föreskrivs sålunda, att den som upprättar förslag till plan därvid skall samråda med bl. a. sammanslutningar och enskilda personer, som kunna ha ett väsentligt intresse av frågan. Enligt 16 § samma lag skall förslag till plan, då det överlämnas till kommunal eller statlig myndighet för antagande eller fastställelse, vara åtföljt av bl. a. redogörelse för det samråd med myndigheter, markägare och andra, som ägt rum vid utarbetande av förslaget. 14 § miljöskyddslagen innehåller bestämmelser om att koncessionsnämnden genom kungörelse i en eller flera av ortens tidningar eller på annat lämpligt sätt skall bereda dem, som kan beröras av den miljöfarliga verksamheten tillfälle att yttra sig samt att nämnden skall hålla sammanträde med dem, som saken angår.

Många av de anläggningar som numera prövas enligt miljöskyddslag, naturvårdslag, byggnadslag eller andra lagar av betydelse för den fysiska miljön kan idag på ett helt annat sätt än förr få verkningar inom stora områden och beröra ett stort antal människor. Skäl kan med hänsyn härtill finnas att utöka kretsen av sakägare. En sådan vidgning skulle i många fall tillföra ärendena värdefullt material. Ur effektivitetssynpunkt är det å andra sidan alltid angeläget att begränsa antalet medverkande i beslutsprocessen.

Med en formell utökning av i lagtexten angivna sakägare skulle den redan nu ofta omständiga handläggningsproceduren ytterligare kompliceras och handläggningstiden förlängas. Härtill kommer problem med bestämning av besvärstiden, om kretsen av sakägare ej är entydigt angiven. En sådan precisering i lagtexten av vilka medborgargrupper, som generellt skall anses vara sakägare, synes med hänsyn till frågans art vara svår att åstadkomma.

De framförda synpunkterna talar för att frågan om vilka, som skall betraktas som sakägare i ett ärende, bedöms från fall till fall. De lagregler som finns torde medge, att alla som i avsevärd mån berörs av ärendet också bereds tillfälle att påverka handläggning och beslut. Gällande författningar och hittills tillämpad praxis synes också borga för att väsentliga intressen får framföras och att dessa också beaktas vid beslutsfattandet. Ökad samhällsinformation och insyn i planeringen befrämjar också ökat hänsynstagande till nya intressen, som manifesteras

på olika sätt. De övriga, som ej berörs i avsevärd mån av det enskilda ärendet men likväl har ett allmänt intresse av sakens utgång kan och bör göra sina intressen gällande på annat sätt, t. ex. genom att väcka allmän debatt eller påverka sina politiska representanter.

Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län (30.5.1972)

Länsstyrelsen anser att motionen inte bör föranleda någon annan riksdagens åtgärd än att riksdagen ger till känna vad i länsstyrelsens yttrande anförts rörande lämpligheten av föreskrifter om samråd och information före ansökningar om tillstånd och dispens enligt miljöskyddslagstiftningen.

Länsstyrelsen anför därvid.

Civilutskottet har i sitt betänkande 1972:20 i anledning av motion 1972:614 behandlat frågan om vidgat medinflytande i vissa ärenden enligt byggnadslagstiftningen. Länsstyrelsen utgår därför från att remissen angående motion 1972:559 endast avser vidgat medinflytande i vissa ärenden enligt miljölagstiftningen i enlighet med hemställan i motionen. Vidare utgår länsstyrelsen från att "miljölagstiftning" i detta sammanhang betyder detsamma som "miljöskyddslagstiftning" och att de ärenden som såystas utgörs av ärenden hos förvaltningsmyndigheter, inte hos domstolar.

Besvärsmätt för organisationer har behandlats av konstitutionsutskottet (KU 1972:26). Utskottet har i upprättad promemoria fogad som bilaga 6 till betänkandet redovisat vissa uppgifter om vilka regler som gäller beträffande det så kallade sakägarbegreppet och rätten att anförä besvär m.m. Länsstyrelsen konstaterar att den lämnade redovisningen i promemorian av Kungl Maj:ts praxis beträffande besvärsmätt för organisationer inte föranlett något särskilt uttalande från utskottets sida.

Motionärerna torde syfta till en lagstiftning om partsbegreppet (sakägarbegreppet) i miljöskyddsärenden och att detta partsbegrepp därvid skulle ges en vidare innebörd än praxis hittills har givit det. Mot denna bakgrund får länsstyrelsen anförä följande.

Från och med 1.1.1972 gäller förvaltningslagen (1971:290) som generellt reglerar handläggning av ärende hos förvaltningsmyndighet och sålunda täcker även handläggning av miljöskyddsärende hos sådan myndighet. Förvaltningslagen innehåller inte någon definition av begreppet part. Ordet nämns dock på vissa ställen i lagen. Definitionsfrågan har livligt diskuterats i förarbetena till lagen. Sålunda föreslog besvärssakkunniga i sitt betänkande "Lag om förvaltningsförfarandet" (SOU 1964:27) att part skulle definieras enligt följande: "Part i ärende angående en sak kan den vara, som saken rör, så ock sammanslutning, som har att tillvarataga sina medlemmars intressen i visst i stadgarna angivet hänseende, i den mån saken rör medlem i sådant avseende" (s.21 3 kap 1 § och s. 181-189). Vid remissbehandlingen av betänkandet gjordes flera invändningar mot definitionen och behovet av denna. På grundval av besvärssakkunnigas betänkande och de remissyttranden som avgetts över detta utarbetades inom justitiedepartementet en promemoria benämnd "Förvaltningslag" (SOU 1968:24). I denna promemoria föreslogs en annan definition av begreppet part, nämligen: "part: envar till vilken det slutliga beslutet kan komma att ställas eller vilken detta eljest uppenbarligen kan komma att angå nära, samt den som enligt särskild bestämmelse får föra talan i ärendet." (s.9, 4 § och s. 85-87). I promemorian angavs vidare att de besvärssakkunnigas förslag om part-

ställning för fackorganisationer inte fördes vidare på grund av den kritik som riktats däremot. Även promemorians förslag till partsdefinition mötte kritik av flera remissorgan. I prop 1971:30 biträder föredragande departementschefen vad bland annat regeringsrättens ledamöter förordat i frågan, nämligen att definitionen av partsbegreppet skulle utgå ur förslaget till förvaltningslag. (s. 144 f). Vid riksdagsbehandlingen gjordes inte någon erinran på denna punkt. (KU 1971:36, rskr 1971:222).

Partsbegreppet (sakägarbegreppet) har vidare behandlats av några offentliga utredningar med inriktning på miljöfrågor. Länsstyrelsen syftar här på flygbullerutredningen, immissionssakkunniga och expropriationsutredningen.

Flygbullerutredningen (SOU 1961:25) framhöll det otillfredsställande i gällande begränsning av kretsen sakägare när det gällde expropriation för flygplatser, nämligen att kompensation kan utgå endast om den bullerstörda fastigheten till åtminstone någon del tagits i anspråk för flygplatsändamål. Utredningen ansåg att samtliga intressenter som kan beräknas bli bullerstörda utöver ett visst mått beredas tillfälle att begära ersättning i expropriationsmålet. Uttalandet ledde inte till någon ändring av kompensationsreglerna.

Immissionssakkunniga (SOU 1966:65), som gjort en allmän utredning om utformningen av lagstiftningen om immissioner, berörde utan att förorda någon lösning en utvidgning av sakägarbegreppet i fråga om expropriation. De sakkunniga fann att expropriationsutredningen borde överväga denna fråga. (Jfr prop 1969:28 s. 247).

Expropriationsutredningen (SOU 1969:50) anförde beträffande sakägarbegreppet bland annat följande: "Såsom det i föregående framskymtat har försök att i lag bestämma sakägarkretsens omfång ibland mötts med skepsis och principiella avståndstaganden. Det är också otvivelaktigt klart att en lagtext i ämnet måste bli ganska allmänt hållen för att därunder kunna rymmas alla de olika fall när en person har berättigade anspråk på att bli tillerkänd talerätt. Finare gränsdragningar måste sålunda genomgående överlåtas åt rättstillämpningen. Värdet av att i lag ha vissa allmänna riktlinjer uppdragna är emellertid så stort att man inte bör avstå härifrån. Otvivelaktigt måste det också betecknas som en betydligt mindre vanskelig uppgift att bestämma sakägarkretsens omfång i expropriationsmål än vad fallet måste vara i t.ex. immissionsprocessen."

Expropriationsutredningen stannade emellertid för att inte förorda någon utvidgning av sakägarbegreppet i fråga om expropriation sådant detta utformats med ledning av förarbeten och praxis.

Vid de nyligen företagna ändringarna i expropriationslagen har sakägarbegreppet lämnats utanför (SFS 1971:535).

Vad härefter angår den gällande miljöskyddslagen, som trätt i kraft den 1.7.1969, så skall ansökningar om tillstånd eller dispens kungöras i tidningarna, varigenom den som kan beröras av den miljöfarliga verksamheten beredes tillfälle att yttra sig. Enligt 34 § miljöskyddslagen kan den som vill framföra ersättningsanspråk eller annat enskilt anspråk på grund av miljöfarlig verksamhet väcka talan vid fastighetsdomstol. Av motiven till lagen framgår att besvärsrätt enligt lagen tillkommer sakägare och att lagen med avsikt inte innehåller någon uttrycklig bestämning av sakägarbegreppet (prop 1969:28 s. 189-190, 3LU 1969:37).

Länsstyrelsen konstaterar sålunda att partsbegreppet under senare år varit föremål för överväganden i olika sammanhang utan att man funnit sig kunna definiera begreppet i lagstiftningen. Man har i stället valt att låta begreppet bestämmas av rättstillämpningen.

Beträffande partsbegreppet (sakägarbegreppet) i miljöskyddslag-

stiftningen anser länsstyrelsen att tillräcklig erfarenhet ännu inte föreligger om begreppets omfång, då denna lagstiftning får fortfarande anses vara relativt ny. Länsstyrelsen förordar därför med hänsyn dels till nyligen företagna utredningar, dels till att ytterligare erfarenheter bör avvaktas beträffande miljöskyddsärenden, att motionärernas hemställan i frågan om en vidgning av partsbegreppet (sakägarbegreppet) tills vidare inte föranleder någon åtgärd.

Det må dock framhållas att oavsett om partsbegreppet vidgas står det enligt gammal förvaltningsrättslig praxis var och en fritt att skriftligen eller muntligen söka påverka en myndighet och att väl underbyggda synpunkter erfarenhetsmässigt ofta beaktas även om vederbörande ej har formell ställning som part.

Även beträffande motionärernas hemställan om utredning och förslag om nya former för handläggning av miljöskyddsärenden, vill länsstyrelsen framhålla att erfarenheterna av den gällande miljöskyddslagstiftningen inte hunnit att bli särskilt stora. De nuvarande handläggningsformerna torde emellertid kunna sägas ha fungerat tillfredsställande. I vart fall utgör erfarenheterna inte tillräcklig anledning för att nu tillsätta en särskild utredning med syfte att föreslå andra handläggningsformer. Eftersom miljöskyddsfrågor i stor utsträckning hänger samman med byggfrågor finns det anledning att avvakta resultatet av bland annat bygglagutredningens arbete. Även resultatet av utredningen om den kommunala demokratin torde böra avvaktas.

Emellertid vill länsstyrelsen fästa uppmärksamheten på att miljöskyddslagstiftningen saknar föreskrifter om hur en ansökan om tillstånd eller dispens skall förberedas genom samråd och information. Exempel på sådana föreskrifter som länsstyrelsen syftar på finns inom vattenlagstiftningen (Kungl kungörelse 24.4.1953 angående förberedelse av vissa företag enligt vattenlagen). Även föreskrifterna om samråd vid utarbetande av planer enligt byggnadslagstiftningen och väglagstiftningen förtjänar att omnämnas i detta sammanhang. Enligt länsstyrelsens mening skulle handläggningen av ärenden enligt miljöskyddslagstiftning vinna på att föreskrifter utfärdas om samråd och information före ansökningar om tillstånd eller dispens. Det torde ankomma på Kungl Maj:t att överväga om sådana föreskrifter skall ges.

Länsstyrelsen i Västerbottens län (3.5.1972)

Länsstyrelsen understryker att frågan om hur ett ökat medborgarinflytande skall stimuleras och underlättas bör, inte minst med tanke på de ökade kostnader och tidsutdräkter som detta kan medföra, studeras noga innan några ställningstaganden görs från statsmakternas sida. Det synes länsstyrelsen naturligt att frågan i sin helhet behandlas inom pågående bygglagutredning där hithörande problem för övrigt redan studerats ingående. Länsstyrelsen uttalar vidare.

Den ökade medvetenheten om den yttre miljöns betydelse för människornas välbefinnande som vuxit fram under 1960-talet och det engagemang som visats från allmänhetens sida i hithörande frågor är värden av största betydelse för samhällsplaneringen, som måste tillvaratas med positiv inställning av närmast berörda politiker och sakkunniga. Länsstyrelsens erfarenhet är också att en öppen och positiv inställning i allmänhet visats från de ansvariga planerarnas sida till ett ökat medborgarinflytande. Informationer, utställningar, diskussionsaftnar m. m. kring plan- och miljöfrågor förekommer i ökad omfattning. Detta sker på

initiativ antingen av kommunerna själva eller av intressegrupper eller organisationer. Politiker och fackmän har i dessa sammanhang undantagslöst ställt upp beredvilligt och deltagit med saklig information och diskussion kring de önskemål och förslag till alternativa lösningar som framförts. I flera fall har också detta lett till förnyelse i plantänkandet och till konkreta förbättringar. I många fall måste dock konstateras att allmänhetens gensvar på kommunens initiativ till medborgarinflytande på tidigt stadium av planerandet givit magert resultat. Den starka kritiken kommer in först på sent stadium när viktiga delar i planerandet redan bundits.

Genom de snabba förändringar som sker på grund av migrationen och den tekniska utvecklingen har samhällsplanerandet blivit alltmer komplext. Svårigheterna för kommunerna att på rimlig tid smälta och sammanväga alla de intressen och krav av olika slag som rätteligen bör beaktas har också vuxit. Mot önskvärheten av ett fördjupat medborgarinflytande ställs därför från kommunernas sida kravet på ställningstaganden i olika delfrågor inom rimlig tid för att inte samhällsmaskineriet i sin helhet skall bromsas. Avvägningar kan således inte göras enbart mellan olika alternativ med hänsyn till lämplighet och kostnad utan även i hög grad med hänsyn till tidsfaktorn.

Svenska kommunförbundet (21.4.1972)

Kommunförbundet anför.

Motionen utmynnar i en hemställan om att riksdagen hos Kungl. Maj:t anhåller om utredning och förslag om vidgning av sakägarbegreppet i och nya former för handläggning av ärenden enligt miljölagstiftningen så att alla som berörs i avsevärd mån av ett ärende får ökade möjligheter att påverka handläggning och beslut. Av vad som tidigare anförts i motionen framgår att man avsett såväl ärenden enligt miljö- som byggnadslagstiftningen.

Motionärerna har tänkt sig ett ökat medinflytande genom en vidgning av sakägarbegreppet i dessa ärenden. Som bekant har sakägarbegreppet i gällande rätt inte fått någon allmängiltig bestämmelse utan kan till sin innebörd variera med hänsyn till innehållet i de olika specialförfattningarna. Frågan diskuterades i samband med tillkomsten av förvaltningslagen. Departementschefen konstaterade därvid (prop. 1971:30, s. 399) att vid remissbehandlingen från några håll uttalats önskemål om att regeln om besvärsrätt skulle förtydligas i olika hänseenden. En sådan precisering av de besvärberättigades krets lät sig emellertid enligt departementschefen inte väl förena med det av honom angivna syftet med en allmän besvärsrättsregel. Den närmare bestämningen av de besvärberättigades krets torde liksom hittills få ankomma på rättstillämpningen. I den mån det skulle framstå som eftersträvänsvärt att lagstiftningsvägen närmare ange denna krets syntes detta liksom hittills böra ske i specialförfattningarna på olika förvaltningsområden.

Varken byggnads- eller miljöskyddslagstiftningen innehåller några regler som närmare bestämmer sakägarbegreppet. Så är inte heller fallet i andra närliggande specialförfattningar. Frågan diskuterades bl. a. under förarbetena på fastighetsbildningslagen. Fastighetsbildningskommittén uttalade därvid, att det visserligen lät sig göra att beträffande vissa slag av fastighetsbildningsåtgärder uttryckligen ange vilka som är sakägare men att en sådan reglering i huvudsak skulle kunna avse enbart förhållanden som knappast behövde närmare klarläggas. Med hänsyn särskilt till de svåröverskådliga verkningar som en allmän bestämmelse skulle få fann

kommittén det inte tillrådligt att införa en sådan regel i fastighetsbildningslagen. Under remissbehandlingen av kommitténs förslag framfördes önskemål om en närmare precisering av sakägarbegreppet. Departementschefen uttryckte förståelse härför men fann det liksom kommittén inte vara möjligt att i lagtexten ge en sådan bestämning och framhöll att den nuvarande ordningen inte syntes ha vållat några större olägenheter.

Enligt styrelsens mening torde det vara förenat med betydande svårigheter att på ett lämpligt sätt lagreglera sakägarbegreppet vare sig detta skulle ske genom en allmängiltig regel eller genom föreskrifter i de olika specialförfattningarna. Frågan om vem som kan anses vara berörd av visst ärende synes därför liksom hittills böra få bedömas med hänsyn till omständigheterna i de särskilda fallen. Denna bedömning har, såsom rättspraxis utvisar, fortlöpande gått i riktningen mot att utvidga sakägarbegreppet. Man bör därför även i fortsättningen kunna anförtro dessa bedömningsfrågor åt rättstillämpningen. Att utvidga sakägarbegreppet ända därhän att det – såsom föreslås i motionen – skulle avse "alla som berörs i avsevärd mån av ett ärende" torde kunna medföra betydande såväl praktiska som rättsliga komplikationer. Sålunda skulle exempelvis stora svårigheter kunna uppstå i samband med lagakraftvinnandet av ett beslut. I betydande omfattning löper besvärstiden från delgivning av beslutet med vederbörande besvärberättigad (12 § förvaltningslagen). I den mån kungörelsedelgivning är möjlig att tillämpa elimineras dock dessa olägenheter.

Alldeles oavsett besvärsrätten har exempelvis genom särskilda föreskrifter i byggnadsstadgan redan nu säkerställts ett visst medinflytande för berörda intressenter vid handläggningen av planärenden. Sålunda skall enligt 14 § byggnadsstadgan den som upprättar förslag till plan därvid samråda med förutom angivna myndigheter även sammanslutningar och enskilda personer som kan ha ett väsentligt intresse i frågan. Som bekant har statens planverk i december 1969 genom skrivelse till byggnadsnämnderna riktat uppmärksamheten på behovet av att vidga insynen i planeringen. Denna fråga har även i fortsättningen med uppmärksamhet följts av planverket.

De formella besvärsmålen i 149 och 150 §§ byggnadslagen har i praktiken icke utgjort något hinder för andra än besvärberättigade sakägare att hos planmyndigheterna framföra synpunkter på olika planärenden. Myndigheterna har därvid kunnat beakta även sådant material som framlagts vid opinionsyttringar från medborgare eller medborgargrupper vilka icke velat eller kunnat komma till tals i vederbörligen fullföljda besvär. Slutligen må också framhållas, att bygglagutredningen enligt sina direktiv bl. a. har att behandla frågan om insyn i planeringen. Sålunda understrykes i dessa direktiv att det måste finnas garantier för att enskilda personer, sammanslutningar samt statliga och kommunala myndigheter som har ett mera väsentligt intresse att bevaka bereds tillfälle att yttra sig över planförslag m. m.

Det vill alltså synas som om några ytterligare åtgärder i de av motionärerna angivna syftena icke i vart fall för närvarande torde vara påkallade. Med hänsyn därtill får styrelsen hemställa att motionen icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

